

Imprimat legal

CONTIMPORANUL

ANUL V. No. 66. 1 MAI

EXEMPLARUL 5 LEI

ANDRE BRETON

desen de

Marcel Iancu

LA ANDRÉ BRETON

Atelierul lui Breton o încăpere mare: cărți, picturi, desene, măști; atmosferă grea luminată de chipul de uriaș blând dar viu al vorbitorului:

— Șapte luni după ce ai plecat dintre noi, am învățat Dadaismul. Tzara credea în magia cuvântului: DADA. Invariabil și sec la flecare „demonstrație” se copia același program. La un moment dat am simțit, toți afară de dănsul, ridicolul și o inexistență spirituală. Atunci am propus convocarea unui congres internațional pentru a crea o orientare nouă, ceea ce Tzara n'a primit de teamă. Așa a perit Dada.

Surrealismul nu l'am creat noi. Cunoșc de la Ucello până la „Illuminations” (Rimbaud) un șir de opere surrealiste.

Ceea ce am făcut noi este că am negat „meșteșugul”. Oricine va putea scrie.

Căutam să pătrundem și am urmărit mecanismul amintirilor și al visurilor. Nu ți s'a întâmplat niciodată să trăiești situații pe care le cunoști de multă vreme? Cât conștient și cât inconștient conține o amintire? O stare de vis?

Nu cred că imaginația s'ar servi de memorie dar mai lute că memoria se servește de imaginație. Sau spre exemplu: Voyajez de la Paris la București. Odată ajuns la Viena am certitudinea că vin de la București cu toate că nu am fost nici odată acolo.

— Cunoșc raționamentul «logic» și nu mă încurc; totuși nu cred că mi-a de vre o utilitate. Constat în fiecare zi că amintirile se contopesc cu viitorul. Mecanismul psihic, înălțarea inconștientului cu imaginația, lată realitatea unică de care arta se ocupă.

Desnos creiază într-o stare de jumătate somn cele mai miraculoase și sugestive poezii, un fel de ecuații bazate pe jocul miraculos al cuvintelor și al valorilor lor necontrolate încă.

— Atitudinea noastră față de societate este evident revoluționară... Și nimic nu ne încălzește mai mult decât „libertatea”.

Pentru ce aș coborâ să lupt fără șovăire în stradă în loc să scriu? Cu toate că nu suntem înscrși în rândurile militanților revoluționari preparăm un cotidian:

PRAYDA DE PARIS

— Lucrez acum la o carte filosofică intitulată: „Discours sur le peu de réalité”.

LA PERRET

Perret m'a rugat să notez.

„Cherchez les paroles les plus ordurières, les plus infâmes en votre langue pour les français”, căci francezul e sceptic, frondeur și fără credință.

Urăște pe compatrioții săi fără cruțare.

„J'ai horreur de mes parents des catholiques des saletés”.

„Ecrivez: saleté indienne patrie”. Tradiția franceză este o ciumă spune el. Franța n'a făcut nimic.

Suntem revoluționari în spirit, de ce n'am fi și în fapt? Suntem gata să facem cele mai mari sacrificii pentru o revoluție.

„Le genre que je préfère est le Surrealisme, parce que ce n'est pas de la littérature.”

„J'aime seulement Charlot c'est un des rares hommes — un poète.”

Je prépare des poèmes chez Kra:

La Mare au mitrailleuses

Georges Ribemont D'Essaignes

L'avenir est à la poésie, seulement la poésie est-elle à l'avenir? Iată cum mă primește cel mai subtil surrealista.

Într-adevăr, spune Ribemont, romanul este un „mélange de a face publicul să înghită orice pilulă știință, psihologie, filosofie, geografie.”

Prefer teatrul numai că aici există acea neplăcută deformare între public și autor cari sunt: decorul, scena și întotdeauna actorul.

Ador cinematograful dar nu cel realist-naturalist.

—Nu cunosc clasicism cu atât mai puțin neo-clasicism.

În limba cehă apare în curând „Oui et Non” un roman pe care îl public apoi la Paris.

LA PAUL ELUARD

În semn de omagiu când St. Paul Roux s'a întors anul trecut la Paris, sărăcit, din castelul său din Bretonia, i s'a organizat de către prieteni un banchet, unde au șezut cot la cot Breton, Claudel, Rachilde, etc. Câteva zile înainte se făcuse o anchetă dacă un scriitor francez se poate căsători cu o fostă inamică (exemplu: germană)!!!

Noi am profitat de acest banchet și am plasat sub tacămul fiecărui invitat o scrisoare către Claudel*) în care pe lângă un răspuns convenit pentru acea „critică a modernismului pederast” am clarificat atitudinea noastră față de patrie.

Vă închipuiți scandalul: Desparbes strigând trădare, Claudel înverzit, Rachilde intonând Marselileza, iar noi Breton, Desnos, Leyris, Morice și eu, blestemând și tipând din toate puterile:

Jos Franța țară de porci și câini.

— Cu toate acestea nu suntem militanți revoluționari căci atitudinea noastră nu a eșit dintr-o necesitate socială ci dintr-o logică aș zice mai mult platonice.

Fenomenul revoluției intelectuale e o întinerire a forțelor burgheze.

Noi toți suntem de formațiune burgheză dar nu conștim să consolidăm puterea aceasta pe care o urâm profund și nu îi putem raporta efortul activității noastre.

Dar momentul unei revoluții nici nu a sosit nici nu va sosi atât de repede.

De aceea îmi permit să fac un voiaj lung...

În toamna trecută m-am întâlnit cu Ernst în India și acum prepar un voiaj spre sudul Africii.

Prepar acum poeme sub titlul „L'art d'être malheureux.”

Marcel Iancu

*) N. R. Scrisoarea am reprodus-o în No. 64 al „Contemporanului”.

G. Ribemont D'Essaignes

P. Equard

Benjamin Perret
desene de MARCEL IANCU

EPITALAM

Iată Mirele vine...

Mire urzit ca femeea
Cu părul în circumvolute
De Mercur legănat nu de Gee
Pe drumuri invers revolute

La conul acesta de seară
Când sufletul meu a căzut
Și cald aplecatul tău scut
Il supse ca pata de ceară

Cu mâini subțiate, de apă,
Ce lucru al tainei cerai?
Din verdele lumilor plai
Cura o luminează mioapă.

Ion Barbu

FUND BIBLIC

Suflete 'n pătratul zilei se conjugă
Pașii lor sânt imnuri. Imnurile, rugă.
Patru scoici cu fumuri de iarbă de mare
Vindecă de noapte steaua 'n tremurare.

Pe slujite vinuri frimură-i astrul
Munți'n zare lucruri într'un pod albastru
Raiuri fermecate! Ingerii trimeși
La Sodoma mușcă fructul de măceș

Ion Barbu

L'esprit de l'escalier

à Bébé

Se décompose exactement en deux parties distinctes:

- a) l'esprit
- b) de l'escalier.

Contrairement au sens généralement accepté pour les deux ensemble, chacune empiète continuellement sur l'intérêt de l'autre.

En descendant l'escalier, l'esprit de se rappeler l'engagement pris envers lui-même, à la veille, compte les marches, une à une, commençant avec le premier mouvement.

Le soir, en rentrant, l'esprit reprend l'arithmétique, non pas pour distraire quelque obsession impitoyable, mais simplement pour contrôler la constance de l'escalier. En haut, il trouve toujours une marche de plus. C'est précisément la marche où gît le malentendu (ce passage est à lire plusieurs fois). Ce déséquilibre lui cause de larges troubles. Abandonnant cette vicieuse expérience, il se propose de négliger dorénavant et l'escalier et les chicanes d'un esprit trop escaliéresque.

Dès lors, l'esprit livré à ses propres intérêts compte les marches seulement en descendant.

Pour monter, il se sert du nouvel ascenseur Stiegler (arrêt automatique en cas de danger) que le propriétaire a bien voulu installer récemment.

Pour la postérité

Que quiconque se croit atteint par l'esprit de l'escalier déménage illico au rez de chaussée.

Jacques G. Costin

În rue Tourlaque printre atelierelor cu trecut istoric am găsit pe Ernst în zorii zilei lucrând.

— Noi pictorii preferim să tăcem, dar dacă insiști... Desigur Dada (scandal pentru scandal) a dat naștere prin reacțiune intenționată esențial morale ale artelor noastre:

A fost o liberare de „realitate” dar într’un domeniu mai real „sur-realist”. Picasso deformează obiectul cu evocările și formele pe care le declanșează. Eu îl înlocuiesc cu corespondența evocată în spirit. Printr-o îngruieră de corespondențe ajung de exemplu dela un nor la o pădure. Intitulez atunci: pădurea.

Iată aci un arbore care printr-o sumă de disocieri este o femeie alături de florile acestora naturale.

Nu trebuie neglijat subiectul. Trebuie vecin în bogăție și înnoit. O operă plastică nu poate fi nici odată măcar asemuitoare necum identică cu «obiectul».

M. I.

La Revolution Surréaliste

Dir.
A.
Breton

la revue
la plus scandaleuse
du monde

Adm.: 16 rue Jacques Callot PARIS

Aprilie raidul vânturilor
la răspântii spiralele
pe rotocoale de praf
Proaspăt otrăvul ierbii
mistuie tristețile
Șerpuie pianul prin etaje
și vocea doctorului Martin
în salt mortal
Copiii dreg castele de pietriș
Sfinții iar o pornesc pe jos
Curcubeul leagă orașele
Papagali în colivii solare
chemarea lor înșală trecătorii
Mai sunt femei să mi se reazime
ca fântânile de stânci
În seara din marginea serilor
mai auzi amazoanele
tropotul lor absurd
hohotul lor isteric

I. Vineu

Științe Naturale

Căinele

Ca să corespundă tipului zoologic, Cerber și-a păstrat unul din trei capete pierdute în mitologie. Eliberat de balastul unei prea mari inteligențe s’a consacrat oamenilor și gospodăriei. Capitalist înăscut prin limbă și coadă; exploatează vanitatea și mila.

Ajăta literatura domestică, urăște totuși cerșitul și scrisorile.

E militarist și membru activ al crucii roșii.

Deși retor, nu e ipocrit. Și-a făcut din amor o profesie de credință publică. Idealul lui în dragoste rămâne figura surorilor siameze.

Nu poate suferi pisica pentru că scuipă.

Meloman, vioara îi amintește însă jalea pisicii. De aceea preferă „vocea stăpânului”.

Și Cabotin; spre deosebire de pisică se joacă pentru plăcerea altora.

Preocuparea lui principală e circul. Dacă poate umbla numai în vehicule de lux.

A lăsat să se înrădăcească credința că e necesar. De fapt, când e legat nu riscă nimic.

Căinii de vânătoare păzesc scrumierele. Ei se nasc din porțelan. Ca să-și ușureze lupta pentru existență ceilalți s’au împărțit în două: unii cari dorm ziua, alții noaptea.

Căinii cari nu dorm nici noaptea sînt nebuni.

E adevărat că în timpul lătratului căinele nu mușcă. Când turbează devine xenofob.

J. G. Costin

INDEX

rerum virorumque prohibitorum

BRA
GAG
LIA

Via Avignonese 8 Roma

CASA
d'ARTE

J. MIRO (Paris)

Peinture

Dar nu se împiedică o crimă printr'alta. Iar într'altfel prezența mea zădărnicește intențiile necunoscutului. De o înțelegere cu el nici nu putea fi vorba. Firea mea pașnică strigă din răspuțuri. Omul, știu, nu-i decât un mamifer ca și urangutangul, gorila, babuinul cu șezutul albastru, și cîmpazeul cu uneltele dragostii de culoarea purpurii. Dar de taina vieții, îndeobște, nu mă pot atinge. N'as fi ucis nici un fluture. Unde mai pui preferința nedesmințită pe care mi-o mărturisă purtarea casierului? Intotdeauna se află în fața-mi, pe pe trotuarul meu. Repetase de zeci de ori experiența cu traversarea străzii și veșnic urmăritul trecuse de partea mea. Înalt, corect și stins: îl văd mereu. Imagine posacă a datoriei mediocre, a zilnicului sacrificiu mărunț, fără eroism, fără răsunet. Imagine a vieții normale și fericite, a ceea ce mă așteaptă poate, cu prețul răbdării și al stăruinței. Totul accept totul, afară de o asemenea ursită, — se strângea voia în mine, ca un pumn. Frică, nu mi-eră. În București poți asasină în centrul orașului, fără să fi prins. E nevoie, numai, de îndrăzneală. Domnii asasinii n'au decât să încerce. Pe mine sensibilitatea mă abate, fără preget, dela rele. Aș fi consimțit, cel mult să-i smulg servieta. S'o rup, apoi, la fugă. Dar cum? În prezența celui alt? Și casierul ar fi arestat, familia lui ar rămâne pe drumuri. Asta n'ar fi nimic. Aș ajuta-o eu, pe sub mână.

Lipsa de ocupație mă aruncase în asemenea speculații sterpe. Ziua întreaga așteptam ora de seară a întâlnirii. I-aș spune, rivalului, când ar încerca să mă oprească, prostule, hai cu mine, și m'ar înțelege, pe când, într'un colț de stradă, strangulat de emoție, casierul s'ar prăbuși în eternitate, cu plesnite coardele inimii¹⁾.

Sincopa care-l amenință, dealtmintreli, neîntrerupt, ar netezi întâmplările. Cu totul altfel se cercetează o hoție când păgubașul trăiește. Casierul meu ar fi un simplificator genial dacă ar consimți să sucombe înaintea oricărui atentat. Șovăielile și opririle lui, sprijinite de zid, îmi sugeraseră posibilitatea morții, lui subite. Gândul acesta fuse de asemeni subit. Mă năpădesc ca un talaz de radio, ca o veste de pretutindeni. Îngenunchiat lângă cadavru, cu mâna pe pieptul său rece aș privi de jur împrejur să nu fiu văzut. Esențialul e că rămân și cu o conștiință liberă și clară.

Cellalt va cedă. Trebuie să cedeze. Trecu o vară, trecu primele săptămâni de aur bisericești ale toamnei.

Într'o seară nu mai sosi necunoscutul, Zadarnic îmi rotii privirea, pândii prin neguri. Colțul său pe trotuar îmi păru palid ca un loc dintr'un perete, din care s'a scos un tablou. Care va săzică, îmi zisei, mareșalul Nogi, aveă dreptate: isbânda e a celui care ține un sfert de oră mai mult. Acu-i acu: bucuria mea străluci odată cu reverberul, printre sfâșierile ploii. Nu luam seama la tristețea asfalturilor ude, la înflorirea funebă a umbrelor, la trăsurile lugubru acoperite. În fața-mi, la câțiva pași, mă boxă tusea bătrânului. Se opri să-și prindă răsuflatul și viața care-i pregetă pe marginea de prăpastie a abuzelor. O scutură și pasărea de ceață poate părăsi, pe vecie, cuibul ei scorbutos. Mă simt pășind agresiv și mai iute. Cheul e pustiu, dulapurile anticarilor închise. Un șobolan curge dealungul trotuarului. Casierul își întoarce fața, palidă ca o stea, spre mine. Scapă servieta, duce mâna la piept, se leagănă eroic în aer. Alerg, și-i ușurez pe brațele mele, căderea pe trotuarul plin de frunze.

Nici emoție, nici impresii. Mă mișc automat sub porunci anterioare. Totul fuse prevăzut cu o minuție cinematografică în reprezentările mele din trândavele după amiezi de pe divan. Am în mâni servieta de piele cu miros de tutun. Departe, un ritm de lanțuri: convoiul de condamnați în drum dela tribunal spre închisoare. Apariția îmi iscă un fior de presimțire rea. Mă infund în păclă, cu prada încheștată, și lupt din răspuțuri cu pofta de a o lua la fugă. M'am depărtat la pas, cu auzul proiectat îndărăt cu atâta violență încât mă dureau mințile.

Așteptai zorile cu ziazele. Noapte de lună cu descărcările nervilor, cu niagara inimii și a tâmplilor. Tresar la orice svon de pași, de roți, de glasuri. Număr bancnotele iar și iar, mă întrerup, le ascund cu spaimă: n'a fost nimic. Le scrutez, le compar apoi cifrele, nu cumva să fie bilete noi și în serie, caz în care pot fi ușor anulate. Cază de ceasuri. Am văzut cândva un bătrân maniac, cum prindea musculițe imaginare la geam și le da drumul deschizând fereastra. Reîncepea vânătoarea de șeșezeci de ori pe ceas, stereotipic. Astfel m'a surprins lumina dintâi, strecurând degete cadaverice până la mine, pe covor, între bilete. Nu sânt în serie! Certitudine de o clipă: reîncep. Numărătoarea întreruptă, reluată, dusă la capăt, repetată, jînu până în noapte. N'am luat masa. Ziarul sosit cu poșta, deschis cu frica și precipitarea de a afla o osândă, m'a întărit în ce știam că se va întâmpla: bătrânul casier, ridicat, cercetat, e deținut în infirmeria închisorii preventive. Dar ce mi pasă de el, acum! Creierul se istovise numărând, și cu toate că închisese banii într'un sertar, el numără, vârtelniță, înainte, suind himalaia fantastică a milioanele, fără călăuză, fără opriri retrospective peste aridele privilegii dina-

DANS (ulei) MARCEL IANCU

poi: Tot astfel în copilărie, când învățam șah: jocul mă pasionase până într'atât, că-l reconstituam în vis și-mi chinuiam somnul în partide sleitoare. Acum, somnul, ca un liliac, îmi dă târcoale și nu-l puteam abate sub căciula nopții. Tăcerea eră câteodată atât de desăvârșită că putea fi auzită. O fanfară trecu pe stradă și-mi trimise șerpilor exotici ai unei compoziții sonore, cari mă căzniră ca pe Laocoon, încolăciți pe viața mea jupuită, și se retraseră apoi prin geamul închis, lăsându-și mult timp cozile să mi se sbată în suflet, ca într'un vas cu vopsele. Între cei patru pereți mă plimbai cu o înțeață mereu crescândă. Dela o clipă mă afirai simultan în cele patru unghiuri, deși îmi dam seama că nu puteam avea o viteză atât de absurdă. În fine, ființa mi se dilată în toată încăperea umplându-o ca un amurg sau ca o glorie. Zăceam pe divanul meu de premeditații. Îl faut réagir contre la folie, spuse gândul, ca un necunoscut, în franțuzește. Trebuia cu orice preț să adorm, să hotărâsc rachetele nebuniei în zona de întuneric a somnului, din care nimic nu răsbește până în vitrina conștiinței. Insomnia însă își aprinse în mine sărbătoarea ei uscată, lampa ei de magnesium adâncitoare de contururi, luciditatea ei cetoitoare de taine. Prezența mea se istovi trăind timpurile, silabisind spațiul pe cristalele lui arbitrar. Încerc să mă adun, însemnând sensurile fulgerului încrăcinit din mine. Dar cugetul, ca o pasăre dincolo de puful văzduhului a trecut de cuvinte, și le-a uitat. Mănile

se frământă, pe chip se alcătuiește, ca cercurile pe apă, slova trecătoare a spaimii. Desnădejdea suieră, ca într'un horn, furtuna. Vântul se abate cu mase de aer și lichid pe rezistența mea sdruncinată, apoi cu o năpustire de milioane de trâmbiși, cu finaluri apocaliptice, de clopot, ca izbiri infernale de obă, pe când fluia iureșul întregii orestre în cari se deslușesc chemări și hohote, mă surprinde în plină stradă. Se infundă în umbrela mea deschisă și mi-o întoarce pe dos. Jobinul meu lustruit saltă dealungul trotuarului ca o pasăre tălăfată. O ajung și opresc cu piciorul la poarta sinagogii unde apare Sfântul Petru și-mi spune: mă iertați domnule, dar păria d-voastre n'a fost decapitată ritual..

Ațipiam fără isbuitire, de zeci de ori, și trezirile reditau în epigastru rezistența știută a opririlor cu ascensorul. Trebuie, trebuie să adorm, se exasperă leit-motivul în mine. Trebuie să adorm, întreaga orestră uraganatică îmi amplifică porunca. Și mă îndrept din pat spre sertarul cu medicamente. O tăcere lunară în odaie. Nu-mi aud nici pașii. Am văzut odată, între peștii roșii, circulând într'un aquarium, o asemenea desăvârșită tăcere.

Sertarul: gama de veronal, brom, valeriană, adalină, alonal, luminal, scopolamină, pantopon, până la floarea de tei și de portocal, le cunoșteam ineficacitatea, din încercările altor nopți. Când le ceream să mă sus-tragă exagerărilor disperării de amor... Și rămâneam totuși pradă flacării albe a insomniei, ca un misionar pe care nu l-ar milui rugul. Intocmai ca odinioară, poțiunea savant preparată din toate elixirurile uitării, nu-și făcu efectul.

Cu capul în perne, cu ochii în gol, cu simțurile atințită înăuntru, auziam suvoii sângelui trecând cu freamăt prin scourile vieții. Când o strălucire metalică, din fundul unui foliolu din dreptul patului, mă ținu ca o privire. O fixam de câteva minute, fără să-mi dau seama. Servieta, mai precis, lacătul nichelat al servietei, mă pândia ca un ochi mort. Mă adâncesc în oglinda lui miniscule, vreau să-mi aduc aminte de tot ceea ce se leagă de acea placă de metal magnetic. Timpul bate mai rar, trenul său se oprește. Ochii deschiși sun prinși, prin căutătură, de strălucirea cea metalică și care e ca o prezență certă în odaie. Curând, cugetul întreg devine o privire prizonieră și tot atât de fixă ca trâmă de lumină a unui proiector.

A. (Va urma)

I. Vinea

ROMANȚĂ CÂȘTIGATĂ LA BACCARA

Vino pe cea mai apropiată insulă,
te asigur, vom privi ca prin ochiane panoptic de mare

Morunii vor pleca în caravane,
valurile vor sări pe corzi de sare,
căpitanul despărțit de familie
va trece la cârmă THE VIOLETTE BOY

(balene autentice vor cânta din oboi)

Frunze au învățat salut Kou-Klugs-Klan
gurile noastre cuvânt argilos au să sune,
iar pălăriile din pai african
și cartușierele de pe pântec,
ne vor sta de minune.

Amestec de cafea crudă și sărut fecund:
vom uita lesne că pământul e rotund.

Filip Corsa

MILITA PATRAȘCU Dama de ghindă (piatră)

CONFERINȚA ȚINUTĂ DE N. DAVIDESCU LA VERNISAJUL EXPOZITIEI LUI MARCEL IANCU ȘI MILIȚA PĂTRAȘCU

Principiul de libertate în artă este tot atât de vechi, poate cât și arta; nu este mai puțin adevărat însă că fiecare fațetă a lui a fost, de îndată ce a căpătat forma unui fapt concret, respinsă tocmai ca atare. Nu totdeauna însă ideea de libertate a lăsat în ea aceleași aspirații, nu totdeauna a plecat din aceleași nevoi și nu totdeauna a avut aceeași intensitate. Această intensitate însă cere artistului de azi cu orice preț dreptul său la viață sufletească, formează caracterul de căpetenie al artei moderne și, într-un fel înglobează noțiunea plastică în lirica contemporană. Până acum, bunăoară, și în măsura în care ne întoarcem mai adânc în trecut, lucrul acesta este tot mai caracteristic, libertatea unui artist față de deprinderile mediului în care trăia, față de tradițiile școlii din care făcuse parte, față de maestrul la care făcuse ucenicie, erau atât de restrânse încât, în lumina aspirațiilor noastre de azi ea ne pare ridicolă. Artistul era astfel sclavul a o mie și una de prejudecăți, fie ele dogmatice, când făcea artă religioasă, fie protocolare, când făcea artă laică, fie chiar și academice când arta lui nefiind nici religioasă și nici de curte, era numai artă. Pentru un artist născut în astfel de condiții, firește că ideea de libertate abia dacă ar fi putut să tindă a dreptul de a-și face îngerii săi cu o aripă mai lungă, sau mai scurtă cu câțiva centimetri de cât cea reglementară, de a schimba roșul focului din infern, cu acela al purporei episcopale sau de a scurta cu cât de cât, pentru armonia totală a liniilor unui tablou, trena mult prea lungă a rochiei unei principese de curte. Toate aceste aspirații, firește, în lumina năzuințelor noastre de azi ne apar simple lucruri puerile.

Ceeace, într-adevăr caracterizează secolul al douăzecilea, în raporturile lui ideologice cu arta, este pan-libertatea pe care a lăsat să o asigure, principal, artistului, și să-i dea o bază inbranabilă de logică și de cugetare omenească. Până la începutul veacului trecut omul a fost, rând pe rând, când o funcție a puterii divine, când pleava cine știe căror hasarduri ale materiei în devenire. Problema conștiinței lor nu se pusese, astfel, decât numai în cadrul raporturilor individului cu suveranul său, cu societatea și cu legile ei, și, apoi cu biserica.

Tocmai pe la începutul secolului trecut, cu Kant, se pune problema conștiinței omului, și a imperiului ei absolut în viață. În artă ea capătă ființă cu mișcarea idealistă germană de la 1795, adică cu Fichte, cu Hegel, cu TŃeck și cu Novalis, apoi, așezați mai întâi în umbra raționalismului lui Goethe, dar evoluți apoi până la a declara că marele semi-zeu de la Weimar și „Wilhelm-Maister” al său nu sunt de cât un „candid îndreptat împotriva poeziei”. Ceeace cereau acești întâi romantici germani era, în primul rând, descătușarea absolută a eului de toate contingentele și constrângerile la care fusese așezat, pentru a pune în loc un „eu” nou, plin de viață, cu credința în el. A pleca de la ideea antiană, că între subiect și obiect, adică între individ și lume, intervine inteligența supremă, care va fi existând poate într-un fel, scapă cu desăvârșire omului care nu face decât să interpreteze.

Concluzia acestei premise este că, din clipa ce același lume nu este văzută de fiecare dintre noi la fel, apoi, în raport cu cei ce o privesc, există tot atâta lume câte perechi de ochi se îndreaptă asupra ei. Interesul contemplării, deci, s’a modificat până la răsturnare. Până atunci personalitatea nu ținea de cât să coloreze, ca un fapt secundar, tendința de a găsi generalul.

De aci încolo personalitatea devine centrul de gravitate în artă, și deci particularul, adică diferențiatul, și căutarea tendințelor, devin obligatorii și eliminatorii pentru valorile generale de înțelegere și de cunoaștere. Dacă în trecut se putea, astfel, face artă pentru a se arăta cu ea măreția lui Dumnezeu, atotputernicia regelui sau strălucirea cardinalului, apoi astăzi se poate pleca drept pretext, de la aceste elemente, Dumnezeu rege sau cardinal, pentru a se arăta, măreția, strălucirea sau atotputernicia sufletească a artei.

Prin aceasta însă toate acestea s’au întâlnit în cadrul aceluiași principiu filosofic de libertate. Pictura modernă, sculptura modernă, poezia modernă, teatrul modern sau muzica modernă, toate laolaltă, s’au trezit la o viață nouă. Muzica a vrăit, astfel, să cânte doar, poezia să se realizeze numai pentru frumusețea cuvântului și a versului, pictura pentru strălucirea culorii sau a liniei, iar sculptura pentru noblețea formei.

Cu aceasta însă ajungem la lirism. O artă fixată între subiectivismul filosofic al idealismului mișcării germane de la 1795, și între refuzul de a servi altceva de cât pe sine, nu poate fi de cât lirică.

Și, doamnelor și domnilor, acesta este adevărul: suntem cu toții lirici. Ne lipsește controlul unei lumi fix încadrată, din afară, pentru lumea noastră lăuntrică, ne lipsește ceea ce se cheamă, sau se chema, măsură de unitate. Dogmatica aceea care impiedica mai de mult, pe Greco bunăoară, să picteze aripile unui înger în afară de lungimea lor fixată prin conciliile papale odată pentru totdeauna, constituia o greutate pentru un artist, dar constituia, în același timp, și germenul satisfacției intelectuale de a fi învins până la urmă o piedică.

Intelectualitatea în artă intră astfel pe calea necesității de a rezolvi unele probleme din afară, și de a le pune de acord cu cântecul sufletesc al artistului. Fiindcă arta nu a fost niciodată, și nici astăzi nu este altceva decât o emoție intelectualizată; arta înseamnă că o operă de artă nu este nici o emoție pură, și nici o idee pură, ci trebuie neapărat să izvorască dintr-o justă dozare a acestor două elemente.

Intelectualitatea artei moderne stă în căutarea și rafinarea mijloacelor de redare. Linia, culoarea și forma, au fost smulse din rândul valorilor cu raporturi fixe între ele, și asvârlite în mâinile artistului pentru a se juca cu ele în sfera lui de emotivitate.

(urmăre numărul viitor)

FRANZ SALMHOFER UN MARE COMPOZITOR MODERN

Vremea artistică și muzicală numără printre protagoniștii creatori contemporani pe un compozitor de o incontestabilă valoare: Franz Salmhofer. Abia în vârstă de 26 de ani și-a desăvârșit paralel cu studiile muzicale o cultură generală care explică intelectualitatea lui pur sintetică. E absolventul facultății de filosofie, și al Academiei de muzică din Viena, unde a fost elevul lui Frank Schreker (teorie) și al lui Bartholomey (clarinet).

Opera lui selectă, deja voluminoasă, e toată în repertoriul Filarmonice din Viena care a dat prima audiență a ouverturii simfonice *Plugarul și moartea* în 1922 cu un succes răsunător. Cităm alte compoziții ale Franz Salmhofer din din cari cele mai multe sânt executate astăzi nu numai în centrele europene ci și în America:

„Concept pentru trompetă și orchestră”

„Trompetul misterios” (Walt Whittman) pentru orchestră și vorbire.

„Ouvertură op. 16 pentru orchestră mică”.

„4 Lieduri de orchestră pentru mezosopran și orchestră mijlocie”.

5 Lieduri de orchestră pentru alto și orchestră de cameră de 10 persoane”.

Afară de acestea, numeroase lied-uri, bucăți pentru pian, un *quartor de pian*; o suită de cameră pentru 16 instrumente; 4 bucăți de caracter pentru vioară și pian, etc.

Ultimele lucrări ale lui Franz Salmhofer cari urmează să fie audiate înă în actuala stagiune sânt: *Ivan curaglosul* (pantomimă).

En joue, de Philippe Soupault, (ed. Grasset). Julien e un bărbat, cărui facilitatea îi răpește toată bucuria eforturilor. Vrea sănătatea morală și o caută bolnăvicios. Aspiră la acțiune și nu parvine decât la agitațiune. E un nervos care vrea să înțelegă nervii săi. Prea înțelegător, el prinde vanitatea lucrurilor și nu știe ce să vrea. Totul se învârtă în gol. Se uzează fără folos. Și viața lui se consumă prost, ca o țigară aruncată. O juca la soț ori fărde. Din când în când pentru a nu pierde obiceiul, scria un poem, dar fără să-i acorde mai multă importanță decât merită. N'avea nici o ambiție. Nu era leneș, decât pentru a disprețui activitatea câtorva prieteni ai săi. Câte odată îi admira, apoi pentru a se consola de viața sa, spunea încă odată: „La ce bun?” și bătându-și joc îi numea „ocnași” sau „biurocrați” și rânjea.

Nu suferia. Banalitate. Julien e făcut dintr-o pastă, în care se gravează rău impresiunile profunde. Boala îl cuprinde, dar nu parvine a-l lăsa urme. Nisip subtil, în care nu se poate imprima o formă durabilă. Julien se risipește cu o virtuozitate incomparabilă. E prea inteligent pentru a se satisface de victoriile sale mărunte. Nimic nu-l reține.

„Julien era din acei — se spune — făcuți pentru acțiune și care, descurajați dinainte printr-o neputință oarecare, suferă de a nu putea lucra. Ceeace îi lipsește lui Julien e o directivă, rigoarea unui itinerariu, a unui principiu. *La ochi!* (En joue!) Nu vrea decât să tragă. Dar unde e ținta? Dacă Julien ar fi fost sărac, desigur, ar fi scăpat: ar avea un scop imediat, pe care, fără îndoială, nu și l-ar contesta. S'a desbărat de tradițiile burgheze care nu i-ar hărăzi decât ocupații mediocre. Nimic un-l leagă. Are amețelala propriei sale libertăți. Când e bolnav, de-abia dacă mai dorește să se vindece. Oare nu ține la viață?”

Nu ține la viața sa, cunoaște toată indiferența ei. Și ideea de sinucidere e fără încetare, aproape. Dar fără tragedie. Julien îi surâde. Îi știe toată savoarea și o consideră ca o reverie din care ar putea face un fapt, de dragul unui gest elegant. În Julien se află, alături de calități rare, o anume ușurință care îl împiedică să dea lucrurilor o însemnătate specială.

A refuzat legoa care i se oferea dar nu și-a dat osteneala să-și facă o altă. Trece prin toate ca un vis. Marile idei care se resfrâng într'insul devin lucruri frumoase tot atât de indiferente pe cât de încântătoare. Julien e un om care nu și-a refuzat niciodată nimic. Din prea multe desfătări succesive i-a rămas impresia unei uimitoare deșertăciuni. Nici o reînnoire. „Măine, poi-măine și toate zilele... Trebuie totuși să fac ceva măine. Întâmplarea, va hotărâ. E loteria zilelor cele mai bune. Și așa va fi poate, ani întregi. Cine știe”. Câteodată spaima îl înfașcă pe misteriosul Julien. Se chină, se exasperă. Julien nu e oare prada urâtului de care suferă orice ființă conștientă de deșertăciunea tuturor lucrurilor? Pe semne, nu. Pare-se că în „cazul” său e vorba de ceva mai profund. Îi lipsește acea sănătate pe care o reclamă fără încetare. Și nu din lipsa de îngrijiri și de antrenament. Prezintă toate semnele celui nou „mal du siècle” de care s'a vorbit atât de mult și care e fără îndoială răul de care suferă tinerii scriitori cari îl și descriu. Graba vieții de astăzi, exige scopuri imediate și dă naștere unor poftes nesățioase. După dărință, mediocritatea mulțumirii, iscă nrătul. Nu e nevoie de experiențe numeroase pentru a înăbuși dorința.

Acest personaj de o psihologie răsfățată dar de un caracter fără fixitate, Philippe Soupault, ni-l arată cu o precizie nemiloasă. Julien nu activează și totuși nu e inert nici o clipă. Romancierul excelează în a reda jocul vieții prin mulțimea faptelor. De la primele euvinte, ești târât într-o mișcare ce nu te mai lasă. Târziu, bagi de seamă, că e un marș pe loc. Philippe Soupault a realizat această uimitoare minune: ne ține atenți și încantați arătându-ne plictiseala, urâtul. Numai poetului îi datorăm această vrajă, el este acela care n'a încetat să aerisească această cameră închisă făcând să vibreze încet, într'însa, ecoul infinitului

A apărut în editura *Morancé* No 3 din *Cahiers d'art* de sub direcțiunea lui *Christian Zervos*.

Paul Fierens consacră câteva pagini estetice și operei sculptorului Henri Laurens, spirit modern descătușat dar tânăr. Le Corbusier, animatorul artei constructive moderne, aduce câteva capitole revoluționare de estetică de arhitectură ilustrate de ultimele sale clădiri. Mai remarcăm între altele articolul lui Ch. Zervos, o entuziastă exaltare a ritmului vieții americane etc. etc. Fără menajamente, fără pagini de modă și sport, această revistă consacrată numai vieții artistice vii și june, este desigur cea mai bună publicație în acest gen.

Mare succes de librărie

a avut

LE CITOYEN CONTRE LES POUVOIRS

de **Alain** (ed. du Sagittaire)

A apărut în Cracovia, în editura revistei *Zwrotnica*: de T. Peiper: **Szosta Szosta?** și de J. Kurek: **O povește despre Amundsen.**

Revista „*Vouloir*” care apare la Lille, sub conducerea unui comitet, adresează un apel pentru crearea unei *Confederații a revistelor literare și artistice de avangardă*. Colaborează: Varlet, Beauduin, Marie, Donce Brisy, Violaine, etc., etc.

Revista Sturm de sub direcția lui *Herwath Walden* schimbând înfățișarea, a decis ca în fiecare număr să studieze o problemă de artă contemporană. Numărul din urmă e dedicat *Expresionismului*.

DE STIJL

revue d'art moderne

Aven. Schneider 64

Clamant-Paris

Dir.

Theo V. Doesburg

La 26 Martie a avut loc la Paris în Rue Callot 16, vernisajul unui salon de artă surrealista. Prima expoziție aduce tablouri de Man Ray și sculptură primitivă.

În editura „*Manomètre*” a apărut o broșură de *Emil Malespine* **Autour du Babelisme** în care autorul critică chestiunea: rasei pusă de Gobineau. Vederile sale personale sunt mai întotdeauna perfect justificate.

În numărul 2 din *Cahiers d'art* urmă colaborarea lui Jean Casson, Elle Faure, Roger-Marx, I. Badovici, Ch. Zervos, etc., etc. despre pictura lui Picasso, gravura nouă, arhitectura lui Wright expoziții, bibliofilie etc., etc.

CAHIERS d'ART
Buletin lunar de actualitate artistică
Director: **Christian Zervos**
Edit.: **A Morancé**
Paris, 31 rue Fleury

revistă luxoasă tratând probleme de plastică, arhitectură, bibliofilie, bogat ilustrată de cei mai de seamă artiști ai vremii.

Abonament anual 38 frs.